

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.Fóca apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

InsertiuniUn şir garmond:
o dată 14 fil., a dóua órá
12 fil., a treia órá 10 fil.Tot ce privesce fóca,
să se adreseze la »Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»în
Blas.**Fóe bisericescă-politică.****Anul XII.****Blas 8 Novembre 1902.****Numérul 45.**

Afaceri de ale nóstre.

Am cetit de ună zi în o fóie de a nóstră, că preoții din tractul protopopesc al Turzii, au hotărît, să-și facă un fond propriu pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor de preoți.

Nu mă pot pronunța mai pe larg asupra acestei hotăriri, pentru că nu cunosc principiile, planul, ce l-au avut în vedere frații preoți. Notița era scurtă și nu se puté sci mai mult.

În general constat, că idea e frumoasă și e bine, când putem constata ast fel de porniri și din sinul celor împrăsciați prin provincie, ne mai așteptând, să ni-se dele toate de-a gata, de la centru. Și acesta cu atât mai mult, cu cât cei din frunte, de multe ori, nu cunosc din întuițiune directă miseriile și lipsele, ce le întimpinăm la tot pașul și contra cărora avem să luptăm.

E bună idea acesta, chiar și pentru aceea, pentru că ajutorul ce s'au distribuit și anul acesta preoteseilor văduve și orfanilor, nici nu pôte fi numit un ajutor cinstit, fiind din cale afară neînsemnat.

O preotésă văduvă a căpétat și acum 40 fl. și un orfan 20 fl. resp. 13 fl. 33 cr. dacă a avut mamă.

Nu întreb, cum se pot ajuta respectivii un an întreg cu acești bani, pentru că ar fi ridiculă o ast fel de întrebare. De asemenea, nu-mi vine să cercetez, din ce s'a susținut o preotésă văduvă rămasă fără avere, ori nisce bieți copii, vrednici de o sórtă mai bună. Nu fac aceste întrebări, pentru că între tristele împrejurări, între cari trăim astăzi, ele ar face să sângere inima alor sute de frați, cari vęd viitorul familiilor lor neasigurat.

Aceste gânduri au trebuit să cuprindă și pe confrății din tractul Turdei, când au hotărît înființarea unui fond propriu. Și se pôte, că se vor mai afla preoți și în alte tracte, cari vor cerca să imiteze pilda dată.

Am spus, că în general idea e bună, nu credem înse, că s'ar puté realiza în particular mai bine, de cum s'ar face acesta prin o conlucrare comună.

Tractul Turda are, după ultimul Șematism, 23 parochii și se zicem, 23 preoți. Ce taxe ar trebui să solvécă acești preoți, ca să pótă face un fond, din care să se pótă ajuta văduvele și orfanii mai bine, de cum se ajuta din fondul Viduo-orfan? La tot casul o taxă anuală fórté mare în proporție cu puterile lor. Resultatul? restanții peste restanții și altceva nimic.

Repețesc, că n'am intenția să combat planul fraților din tr. Turda, pentru că nici nu-l cunosc, de cât din o notiță de ziar, — dar găsesc, că nu acesta e calea, pe carea s'ar puté ajunge la o îmbunătățire a situații actuale.

Se luăm lucrul de la început.

Fondul nostru viduo-orfanel e în strinsă legătură cu cel al preoților deficienți, și după cum venitele celui de al doilea sînt mai multe și mai mari, în proporția aceea se alimentécă și cel dintâiu.

În anul trecut taxele solvite de noi (cerc. VIII.) au fost de cor. 9430. din cari la fondul văduvelor au trecut 2 din 3 părți, adecă peste 6000 cor. În același timp au rămas restanții de cor. 9298-92 • sumă mai așa de mare, cât totalul taxelor incurse, și care dacă s'ar fi solvit, ar fi mărit cuota destinată fondului văduvelor cu alte 6000 cor. Să nu se uite, că

întrelăsarea acesta ne privesce pe noi; pe noi, cari strigăm după ajutor și nu ne ajutăm înșine.

Văduvele și orfanii nostri au primit anul acesta (cerc. VII.) cor. 14 mii și mai bine. E fórté evident, că suma acesta ar mai fi crescut cu câte-va mii, dacă noi ni-am fi făcut datorința. Dar cum ne-o facem?

Răspuns ni-l dá restul de 9 mii de mai sus, și ni-l mai arată crescerea încétă a fondului deficienților.

Noi poftim, ca preoții după un serviciu de 45 ani, să se pensioneze, — fórté drept; mai poftim ca văduvele și orfanii nostri să primécă ajutore, ca să se pótă cât de cât ajutura. — just, până la ultimul cuvînt; și noi ce facem? cum arétăm, că simțim legalitatea pretensiunilor acestora?

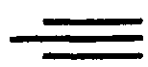
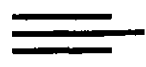
În punctul acesta cifrele vorbesc fórté slab.

Taxele, ce trebuie solvite de preoți, au crescut la ultimul sinod la 8. 12 și 16 resp. 20 cor. Dar ce sînt acestea taxe, când socotim, cum solvesc alții? și când e fapt, că numărul văduvelor și al orfanilor, cari au lipsă de ajutor se apropie de 300.?

Se imităm pilda Turdenilor, dar nu întru a crea fonduri nóue, ci întru a ne îndemna unii pe alții la contribuiri mai mari și mai regulate în favorul nostru și al familiilor nóstre.

Un preot.

Din Comitate. — Mercuria trecută s'a ținut la Brașov congregatiunea comitatensă de tómnă. S'a discutat între altele și curența com. Pojon despre revisuirea legii de naționalități. Românii au făcut propunerea, ca curența de la Pojon să fie reprobată și respinsă, ca periculósă și nepatriotică. Pentru propunerea acesta au vorbit Dr. A. Mureșanu și I. Lengeru. Punédu-se în fine la vot propunerile, s'a primit propunerea

Cumpérați!**„Calendarul Unirei”****Cumpérați!**

pe anul 1903.

Costă numai 50 fil. + 10 fil. porto postal.

comisiei permanente, prin care se ia cu părere de rău la cunoștință curenda de la Pojon și se îndrumă vicecomitele, să ceră de la guvern eșecutarea strictă a legii de naționalități.

Vineri în 24 Octombrie s'a ținut congregația de toamnă a comitatului Hunedóra. S'a discutat și aici curenda comitatului Pojon despre schimbarea legii electorale și a legii de naționalități. Referitor la modificarea legii electorale dl avocat Dr Aurel Vlad declară, că e un postulat just ca să se schimbe legea electorală și să se introducă același cens electoral în Ardeal, care este și în Ungaria. Dl Dr. Aurel Muntean consideră legea electorală actuală îndreptată direct contra Românilor din Ardeal, unde Sécuilor li-s'a asigurat „pe basă istorică” cens electoral mai mic, ér Românil sînt supuși unui cens electoral mare și ast fel alegătorii români sînt ținuți în minoritate. La chestia revisurii legii de naționalități au ținut discursuri frumoase și convingătoare dnii: Francisc Hossu-Longin, Dr. Aurel Vlad și Dr. Aurel Munteanu. La votare s'a primit propunerea comisiei permanente, ca ambele curende să se ia simplu la cunoștință.

Congregația comit. Bistrița a hotărât cu mare majoritate, să iele cu regret la cunoștință adresa com. Pojon, în chestia revisurii legii de naționalități și își exprimă din a sa parte dorința, că articol. de lege respectiv. nu numai să nu fie reformat, ci din potrivă legea să se eșecute în totă întinderea ei.

Proces intentat de ministrul Wlassics. — Cetim în „Magyarország”, că procuratura regescă a intentat, la însărcinarea ministrului Wlassics, proces de presă ziarului slovac „Narodnie Novini” din Túrocz-Szt-Márton. pentru un articol, scris contra ordinațiilor

ministrului Wlassics, referitoare la propunerea limbii maghiare în școlile populare. Autorul articolului e renunțul naționalist Svetožar Hurban Vajanski. Articolul poartă titlul „Prostirea băeților.” Părțile incriminate sînt între altele următoarele: „Orî ce scopuri mari și înalte culturale și de stat să fi avut în vedere ministrul Wlassics, când a dat inspectorilor de școle circulariul acesta, una e mai pe sus de orî ce îndoială că această dispozițiune învîlvă în sine prostirea băeților, intenționată și sigură. Ordinațiunea ministrului lovește în legea scrisă, în legea morală, stă în contrast cu mintea și cunoștința. O spunem această lin și fără uici o înferbintare și numai fiindcă ne vedem constrinși să costatăm un nou act de velenie și opri-mare națională etc. etc.”

Revistă politică.

Afaceri interne. Se șvonesce, că de o cam dată proiectele militare nu se vor aduce în desbatere, în nici una din dietele monarhiei noastre; atât aici, cât și în Austria, sînt foarte mulți, cari se opun, în special proiectului pentru convocarea rezerviștilor. E vorba, ca în locul acestui proiect, să se primescă altul pentru înmulțirea contingentului armatei.

Cu prilejul desbaterii proiectului pentru îndemnisare, dep. Komjáthi a atacat guvernul pe tema politiceii de naționalități, afirmând, că actualul guvern e conciliant cu nemagiarii, și că în consecință vaza statului a scădut.

Austria. La alegerile ultime pentru dieta provincială, partida lui Lueger: social-creștinii, au ieșit biruitoare în toate locurile, deși cele alalte partide s'au unit toate spre a-i răpi mandatele. Resultatul acesta neașteptat a umplut de bucurie pe creștinii, căci el înseamnă o nimicire apropiată a Jidanilor și a influinții lor desastrose pe toate terenele.

România. Sensația zilei e apropiată vizită, pe care regele Carol o va face prințului Ferdinand al Bulgariei. Marța viitoare regele se va imbarca la Giurgiū, va trece Dunărea, și va desbarca la Rusciuc, unde se va întâlni cu prințul Bulgariei. Ziua următoare va merge cu suită mare la Plevna, spre a revede câmpul de răsboiū, unde vitejia română a adus la viața principatul bulgar. Pe la Turnu-Măgurele se va reîntorce apoi acasă. Regele va fi însoțit de ministr. Sturdza și Bratian. Totă presa conglăsucesce în a atribui deosebită însemnătate acestei visite neașteptate.

Correspondințe.

TIMPUL CULTULUI DIVIN.

Archidieceasă, 1 Novembre 1902.

Abia este chestie, care ar trebui să intereseze mai mult preoțimea ca determinarea conformă a timpului ținerii cultului divin.

FEUILLETON.

Trilogia lui Munkácsy.*)

Golgota.

Cetim la sfîntul Evangelist Mateiū: „Și venind la locul, care se chiamă Golgota, ce se zice locul căpăținei, i-au dat să bea oțet amestecat cu fiere și gustând nu a vrut să bea.” „Și dacă l'au restignit pe el au împărțit vesmintele lui aruncând sortii, ca să se plînescă, ce s'au zis de prorocul. Împărțit-au vesmintele mele lor și pentru haina mea au aruncat sortii. Și au pus de asupra capului vina lui scrisă: „Acesta este Isus împăratul Jidovilor”. . . . „Ără de la al șeselea cias întunerec s'a făcut peste tot pămîntul până la al 9-lea cés. Și în césul al 9-lea a strigat Isus cu glas mare zicînd: Eli-Eli-lima sabachtane, ce se zice: Dumnezeuul meu, Dumnezeuul meu. căci m'al lăsat! Ără unii din cei ce sta acolo auînd ziceau: Că pe Ilie strigă acesta. Și îndată alergând unul din dînșii și luând un burete l'a umplut de oțet puindu-l într'o trestia îl adăpa pe el. Ără cei alalți zicea, lasă să vedem,

*) Notăm, că tablourile lui Munkácsy, în mărime de 105 cm. lungime și 75 cm. lățime, prouedute cu cadru frumos, costă câte 30 fl. bucata. În rate lunare de câte 2 fl., costă 35 fl. se pot procura de la firma „Egyházi Agoston és Társa.” Budapesta, VI. Eötvös-ucza 44. sau prin Tipografia noastră din Blaj.

veni-va Ilie să-l mântuască pe el. Ără Isus ărași strigând cu glas mare și-au dat sufletul.”

Cu acestea se incheie tragedia Mântuitorului. Munkácsy cu geniul lui artistic s'a angajat să termineze în „Golgota” dumnezeesca tragedie.

Se privim mai de aproape tabloul.

Isus sângeréză restignit pe cruce, cu privirea îndreptată spre cer, la Tatăl. Ast fel în chinurile cele mai grozave se îndeplinesce mântuirea neamului omenesc. Sôrtea Fiului lui Dumnezeu, este asemenea sortii celor doi tâlharii restigniti lângă dînsul.

La picioarele crucii vedem pe Maria. Ea poartă o năframă albă, vesminte vinete și frîngînduși mâinile zace fără simțire la picioarele sfînte ale Fiului său.

În contrast cu această durere mută de mamă, vedem pe Maria Magdalena ingenuchiată, în vesminte verzi, cu pîrul roșu, acoperindu-și ochii și plîngînd cu hohot.

Ără ceea laltă Marie cu mâinile întinse privesce la Isus, simbolizînd grôza pentru chinurile nespuse a le Mântuitorului.

Vedem și pe sfîntul Ioan în vesmintul lui roșu privind linișcit și dureros spre Maria. Ast fel ne concretiséză artistul compătirea neputinciosă, carea nu are cuvinte de mîngăere pentru durerea nemărginită a unei mame.

La spatele crucii să mai vede figura compătimitoare a unui bărbat sfînt.

Fața de această societate sfîntă, artistul ne prezintă, în partea stîngă a tabloului, toate grozăviile Golgotei. Aici e poporul, miliția, fariseii și cărturarii.

Chiar în fața crucii aflăm două figuri, cari privesc nemișcate la Isus, în cât pare,

că auîm cuvintele: „Dacă este Fiul lui Dumnezeu, scobore-se de pe cruce și îl vom crede.”

Călărețul, ce se depărtéză privesce cu ură la Mântuitorul. Vedem și pe călău-ese-cutorul stupid și indiferent — ținînd în drépta scara, ér în stînga săgéta.

În fund vedem mulțimea murmurătoare depărtându-se. Cerinul potrivit aceluși tablou trist este acoperit de nori negri, numai de asupra crucii vedem o resfrîngere de lumină.

Ce admirabilă e figura Mântuitorului în agonie. Cei doi tâlhari cu figura lor respingătoare ne lasă impresia, că ei își iaū numai pedepsa meritată, pentru fărădelegi.

Aici vedem, în limba noastră a penelului, cât e de superiôră môrtea de martir față de môrtea omenilor de rînd.

Aceesai idee ne-a sugeréză și amănuntele tabloului. În tablourile clasice a le artiștilor Greci sau Români, fața celui superind este de regulă acoperită — de ôre ce credeau, că durerea nemărginită nu se pôte exorima. Aici înse fața Mariei nu e acoperită, ci exprimă cea mai nemărginită durere a unei mame. Durerea sgomotôsă a Magdalinei, grôza celei alalte Mariei și compătirea neputinciosă a sfîntului Evangelist Ioan, împletesc o cunună.

Ura neînpăcată a mulțimei scôte și mai tare în relief sublimitatea tabloului. Figurile batjocoritoare par a zice scobôră-te de pe cruce.

Fiul omului nu se cobôră de pe cruce la aceste blasfemii, dar minunea totuși are să urmeze a treia zi, la gloriôsă înviere.

Pe când la toate confesiunile din patrie, acest lucru e regulat și uniform preutindenea, noi și în acest respect facem o dureră excepție.

Nu vrem să dăm tonul în această chestie, constat, că nu ar strica dacă chestia s'ar regula mai bine de cum este decis prin sinodul din 1869. Acest sinod prescrie, că „mănecatul să nu se începă înainte de răsărit” și „liturgia să nu se celebreze înainte de prânzul mic.”

Apoi dacă o regulare mai determinată nu s'ar face, ar fi bine dacă cel puțin prescrierile acestui sinod nu ar rămâne uitate.

E știut, că în multe locuri cultul divin să îndeplinească — nu așa, ca pe prânzul mic să se începă s. liturgie, ci atunci e terminată, ér pe când răsare sórele — nu numai e începută „atuncia,” ci e și gata și s. liturgie.

Am zis, că ar fi bine dacă prescrierile acestui sinod nu ar rămâne uitate, pentru că cultul divin se face prea de grabă — se împedecă poporul a lua parte — ér neparticiparea mai desă, trece la neglegerea totală. În ast fel de comune, poporul e total nepăsător față de cultul divin, preotul nu are pâne rituală spre sacrare, ér alipirea cătră religiune apune, și de odată lipsesc respectul cătră ordine și superioritate.

Chiar de nu ar avé urmările amintite, carí sînt prea vizibile; totuși servirea prea timpurie e neacomodată; pentru că ofere prea mult timp poporului de a petrece saú în delicit — beții — saú în lucru câmpului clăci etc. Apoi petrecînd poporul o parte fórte mică a zilei în biserică, își face idea, că cultul divin, nu-i o parte principală, a ocupațiilor de Duminecă și sêrbători, și să dedă a-l desconsidera, petrecînd cu totul în Dumineci și sêrbători în lucruri material saú delicii.

Mai mult, procedura acésta nepotrivită, nu se oprește cu ródela ei stricăcioasă, numai la comunele respective unde în us este, ci adese ea influențează și asupra altor comune, unde preoții sînt mai conștiențioși și mai punctuoși.

Nu odată auđi zicînd pe credincioși, „ce mult ne ține preotul la biserică! uită cutare a ieșit de mult — nu staú până la amézi — ci își mai pot vedé și de alte afaceri.” „Am voit să-îmi fac o clacă după biserică, dar preotul acesta ține cultul până la amézi” etc. etc.

Aceste neplăceri une ori trec la certe — mai ales — dacă unii preoți îmbracă procedura lor în haină de adevăr dogmatic. Așa sciú o comună, unde poporul credé, după espresa instruire a preotului de mai înainte, că s. liturgie, numai nóptea, înainte de răsărit e primită; că lauda fórte obiceiul de a servi s. liturgie privată după miezul noptii, ér solemnă așa, ca pe când răsare sórele, să fie terminată. Și se cërta cu alt preot care nu făcú așa.

Din cele înșirate, eú cred, că să vede originea rēului și cel competenți vor privi lucrul mai de aproape.

Eú am zis, și cel ce crede, că nu am zis adevărul, placă-i a mē desminți.

— f. —

SECTA NAZARENĂ.

Cuzăplac, 27 Oct. 1902.

Cam de un jumătate de secol, a început a să lăți în Ungaria o sectă religioasă, a cărei membri se numesc „Nazareni” și „pocăiți.” — Dogmele acestei secte sînt următoarele: Pe s. scriptură se basază toate învățăturile ei de credință și moral. Ceea ce

se vede de acolo, că membrii acestei secte toți au o bibliă protestantă, carea acum se află tradusă și în limba română. Cei ce sciú ceti, cetesc numita bibliă și o esplică după mintea și capacitatea lor și la cel ce nu sciú ceti. Și fac adunări nóptea pe la case private, la conveire să sêrută și se numesc „frați,” cetesc bibliă amintită, ér unul o esplică și despre acela țin, că e inspirat de Spiritul sfint. Cam de comun cetesc în bibliă locuri de acelea, cari înțelegîndu-le rēu, se pot esplica în contra învățăturilor dogmatice ale bisericii catolice. Nu voesc a recunósce superioritate, nici lumescă, nici bisericescă. Nu respecteză cultul divin și nici ss. Sacramente. Nu cerceteză a biserică, rid de cruce și de icóne, Négă existența celor 7 pécate de capetenie, celor 9 pécate străine și celor 6 pécate în contra Spiritului sfint, zicînd, că acelea în scriptură nu sînt așa, numai preoții le-au adunat.

Ce se ține de învățăturile lor morale, ei zic cu sfințente fățărută, cum că lor nu le este iertat a înjura, a se îmbeta, a înșela, a fura, a minți, a calumina, ca și cum alta religiune ar concede așa ceva.

Adecă ei zic, că nu le este iertat a minți și a calumnia și cu toate acestea, calumniéză pe preoți, zicînd, că aceștia înșelă poporul; ei se silesc a înștrăina poporul de cătră preoți, mintesc, că aceștia administreză ss. taine pentru bani, macar că e scris: în dar ați luat, în dar dați. Sînt fórte renitenți și dacă cineva le face ceva împotrivire, cu o sfințenie prefăcută, se folosesc de cuvintele D-lui Christos: Dómne iartă-le lor, că nu sciú ce fac. La început treceau între castrele lor numai dintre protestanți, apoi au început a trece și dintre catolici. Durere, azi inșe trec și dintre români gr. or. și gr. cat.

Teologia pastorală

de

Dr. Isidor Marcu, canonic mitrop.

Blaș, Tipografia Seminarului. Prețul: 4 cor. 450 lei.

— Recenziune. —

Sub acest titlu, cu aprobarea Ordinariatului, a apărut zilele acestea la Blaș, în tipografia seminarului, un frumos volum, volumul prim, ce tracteză despre didactica pastorală — dedicat Ex. Sale Mitropolitului Mihályi.

Lucrarea acésta a canonic. Dr. Marcu satisfăce prea deplin lipsei adine simțite, atât din partea alumnilor de teologie, cât și din partea clerului din păstorire — a unui op sistematic de teologie pastorală. Și dacă e vorba despre competența de a scrie un atare op, cine altul ar puté fi mai competent de a-l scrie, de cât cel care 11 ani a predat de pe catedra Seminarului din Blaș, teologia pastorală?

A apărut până acuma, o repet, vol. I. *Didactica pastorală*, și dacă va ajuta bunul Dumnezeu — autorul ne pune în prospect și edarea Liturgice și Hodegetice pastorale, ca literatura noastră să fie îmbogățită încă cu un op complet, de mare valoare.

Volumul present, spre lauda tipografiei din Blaș fie zis! — se presinta fórte bine și ca exterior: format potrivit, hârtie bună, tipar frumos și tugrijit.

Cuprinsul volumului, chipul cum e tractată materia, amplitudinea ei, mă îndreptătesc să socotesc pe autor ca pe un *distins scriitor de acésta materie*.

Pe scurt voiú indica cuprinsul, dimpreună cu câte-va observări, ce, după prima rēșfoire le-am eules din vastul volum (415 pag. 8°).

După o potrivită introducere, ce tracteză *câte-va chestiuni generale*: despre oficiul pastoral peste tot, despre oficiul pastoral al Domnului Christos și al bisericii, despre momentuositatea și greutatea acestui oficiu — cărora le urmăză definiția teologiei pastorale, ca disciplină teologică, izvórele ei, cu un *bun repertoriu bibliografic*, de la scrierile ss. Părinți începînd până în ziua de astăzi, urmăză apoi, amésurat împărțirei, un scurt tractat *despre persóna pastorală*: special despre recerînțele spre căștigarea și corecta administrare a oficiului pastoral.

Gruparea materiei acestui tractat nu mi-se pare a fi cea mai bună. Ași prefera pentru o mai ușoră înțelegere a legăturii dintre diferiții capituli — gruparea ce o găsesc de es. în Schüch. Handbuch der Pastoraltheologie, ediția 12: Păstorul sufletese să posedă: I. Îndreptățire naturală: (vocațiune și virtuți clericale) cultivarea și perfecționarea științifică, ascetică (morală) și practică (pastorală propriu zisă). II. Îndreptățire sacramentală, prin hirotonire și III. Îndreptățire bisericescă, prin plenipotențare (primirea missinei) din partea bisericii.

După acest tractat, ni-se dá noțiunea și divisiunea didacticei pastorale, ni-se espune scopul oficiului pastoral didactic, după

cari urmăză *tractatul despre homiletică*: regulile instrucțiunii publice a adulților, după a cărei introducere ni-se dá o subîmpărțire a homileticei în *Homiletica generală* și *specială*.

Secțiunea II. a primului tractat (Invențiunea) a homileticei generale mi-se pare, că mai consecuent s'ar fi putut numi: forma homiletică (Secțiunea I: materia homiletică) în loc de: mijlocele oratorice.

De altcum întregă partea acésta este cu mult aparat științific, fórte aménunțit lucrată, oferindu-ni-se în partea teoretică, un adevérat curs de retorică, presérată pe fie care pagină cu o mulțime de ilustrări practice, esemple adequate teoriei și nu puține din aceste esemple luate tocmai din autori români, cu deosebire din predicile și din „Amvonul” mult regretatului Popfiú. Sum convins, că preoțimea noastră va puté utiliza fórte bine chiar și esemplele aduse de autor spre ilustrarea teoriei retorice.

Partea a dóna: *Homiletica specială*, diferite speci ale cuvîntărilor sacre, este de asemenea bine împărțită (după cuprins: cuvîntări dogmatice, morali liturgice și istorice, panegirice și de la morți, și după formă: diferite soluri de predică proprii zise homilii, catechese și parenese) e de asemenea bine tractată.

Urméză apoi pe 34 pagini (318—342) ca apendice, o *succintă istorie a elocinței sacre*, cu scurte biografii și caracterizări a celor mai de semn oratori ai Bisericii, împărțită în 7 perióde. Elocința sacră românescă încă își are locul ce i-se cuvine, în tractatul acesta, începînd cu homiliarele (căzaniile) din veacul al 16-lea până la

În Ardeal până la anul 1896 erau necunoscuți, ér de atunci respective, de la introducerea căsătoriei civile, se sporesc. Tot de atunci se înmulțesc tare în jurul Clușului și B.-Huedinului. În castele lor trec, aceia, cari au fost cei mai prăpădiți și corupți, zicând că se pocăiesc. Umblă din sat în sat, ca să-și capete aderenți. Cu scopul acesta în primăvara anului curent a venit unul și în parochia noastră Cuzăplac, dar a fost amenințat și alungat afară din sat. Numitul „pocăit“ și-a mai încercat încă odată norocul aici, adevărat în Septembrie a venit din nou cu biblia în mână, chemând ómenii ca să le cetescă.

A și intrat într-o casă, unde a început a ceti la nisce femei. A pățit-o înse rău, că a căpătat o bătaie strajnică și iarăși a fost alungat din sat. Am făcut încercări pentru a urzi în contra lui proces criminal pentru conturbare de religione, dar fiind că cei ce l-au auzit cetind și esplicând nu l-au ascultat cu atențiune, așa nu s-au putut produce nici martori.

E de însemnat, că secta nazarenă, învață și aceea, că nu e lertat a purta resboi, nici a ucide pe cineva în resboi. Óre ce va face statul, când va avé ast fel de ostași?

Înmulțirea nazarenilor se póte mai bine împiedeca prin aceea, că preoții să esplice poporului din fir în pěr deosebirea între dogmele bisericii catolice și între dogmele nazarene și putem fi siguri, că poporul nostru când, va sei deosebirea, se va ține departe de dogmele nazarene.

Alt cum ar fi de dorit, ca chiar statul în conțelegere cu Archiereii nostri, să pună stavilă la acestea abuzuri.

Ioan Galis
adm. parochial gr. cat.

Sinod protopopeso și iubileu preotesco.

Din tractul Reghinului, 6 Nov. 1902.

Ziua de 4 Novembre a fost zi de în-doită însemnate pentru preoțimea din tractul protopopeso al Reghinului, căci pe lângă aceea că în această zi și-a ținut sinodul de tómnă în parochia Telecul român, parochul emerit de aci Iacob Radu și-a serbat iubileul de 50 de ani al preoției sale.

Momente atât de însemnate din viața noastră bisericescă merită ca se fie date publicității, și pentru aceea Vă rog On. Redacțiune, binevoită a publica în „Unirea“ modul cum a decurs serbarea.

Deși comuna Telecul român, cade într-o parte extremă a tractului nostru, totuși la órele 9 a. m. amésurat cercularului convocator protopopeso, cea mai mare parte a preoțiilor era adunată la locul destinat, când sosind și protopopul tractual P. O. D. Petru Uilăcan, numai de cât s'a început serviciul divin, la care a pontificat însuși preotul iubilante cu asistinta preoților Nicolau Mateiu din Chiberul superior, Nicolau Petru din Gurghiu, Ioan Scridon din Șerbeni și Zacheiu Granu din Sidrieș, ér ca lector a fungat Simeon Zehan, preot în Brețe. — Biserica era îndesuită de popor din loc și străini cari cu drag au venit ca să asculte misa de de aur a veteranului și iubitelui lor preot. Era ceva înălțător a-l vede celebrând cu ochii scâldați în lacrimi, încunjurat de iubirea confrăților preoți și a poporului pe care atât de îndelung la păstorit.

Între veneratorii bătrânului iubilante am putut numera și pe protop. rom. cat. Riskó din Jobágytelke și Boeskor Zsigmond pleban în Hodoșa, cari au venit să-și exprime tributul de venerațiune față de dñsul și să ia parte la festivitate.

La finea s. liturgii preotul din Brețe Simeon Zehan, prin o cuvintare potrivită schițază viața și meritele iubilantului, ceea ce a fost ascultată de toți cu încordată atențiune, fiind bine lucrată din tóte punctele de vedere și care ar fi de dorit ca să se de publicității. — După această protopopul tractual, cu cunoscuta-și elocință, în numele superiorității bisericesci, bineventază pe iubilante și îi uréză încă viață îndelungată.

După terminarea s. liturgii, s'a ținut sinodul în școlă, sub presiul protopopului tractual. Desbaterile au decurs cu serioșitatea cuvenită, luând-se mai multe concluse salutare, dintre cari demn de notat este acela referitor la încassarea mai regulată a deferitelor taxé, căci această neglijință cauzează multe neplăceri șefului tractual, drept aceea s'a luat conclud, ca până la 15 l. c. sub urmările legali, fie care să-și achiteze debitele. Tot până la acest termin s'a hotărît și încassarea taxelor restante de câte 70 fil. după neogami, iar pentru mai buna chiverisire a averilor bisericesci s'a decis, ca în fie care parochie, în care încă nu este să-se procure ladă ferecată cu două chei, prescrișă de statute, în care să-se pastreze banii pecum și hárțile de valóre ale bisericii. În fine de óre ce pentru biserica din Csáki-Gárbáu, nu s'a colectat nimic din tract, preotul din Brețe inițéză o colectă între preoții preșenți, ca ast fel și tractul nostru deși sêrac, dar baremi cu ceva să concurgă la nobilul scop.

Cu durere a trebuit să se constate lipsa de la sinod la vre-o 16 preoți tractuali dintre cari cea mai mare parte nice nu s'a legitimat nice într'un mod. Fiind această împrejurare simptom de o condamabilă indolență și nepăsare, care începe a deveni din ce în ce mai bătătoare la ochi, s'a luat conclud protocolar, ca acei preoți, cari nice într'un mod nu și-au legitimat absența și nice baremi subsecue nu vor produce motive acceptabile, se fie arétați Prea Ven. Ordinariat, pentru a li-se croi pedepsa meritată.

Terminându-se agendele sinodului a urmat masa comună în casele ospitali ale tinerului preot Nicolau Radu, la care n'au lipsit nice toastele îndatinate, așa Protop. tractual pentru Esc. Sa Di Mitropolit Victor Mihályi, Protop. Riskó pentru iubilante, Alexandru Ternavean pentru protopopul tractual, Nicolau Petru pentru disertante și pentru stăpânul casei, Nicolau Mateiu pentru notarul tractual, Simeon Zehan pentru concordia și dragostea între preoți și alții. După 3 óre s'a ridicat masa și preoții străini s'au depărțat către casă, ducând fie-care cu sine cele mai plăcute suveniruri și impresiuni a zilei de 4 Novembre st. n. 1902.

Un preot tractual.

Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș.

(Fine.)

În acel timp asociațiunea a dispus numai de un capital de 2061 fl. 20 cr. Și cu această sumă modestă s'au început zidirea convicțiului și s'au condus prin Dr. Ioan Mihályi cu un zel și perseveranță atât de mare, în cât numele acelor trei membrii din comitetul asociațiunii, dar mai ales a lui Dr. Ioan Mihályi, trebuie să fie înscris

Popșii, Tit Bud, Gavrilă Pop, Ioan Papiu, etc. etc.

Mi-au atras atențiunea câte-va expresiuni mai puțin românesce. Așa: pag. 79. „ómenii de comun se mișcă și *resolv*“ (hotărâse) pag. 219. „ómenilor *pusilanimi*“ pag. 227. *Popularitatea* cuprinsului și a propunerii în loc de: popularitatea etc. E adevărat, că d. es. latinul încă exprimă această noțiune cu popularitas, dar după ce noi avem cuvintul mai potrivit *poporal*, pe care și autorul îl folosește, de ce să nu folosescă și sustantivul corespundător: *poporalitate*?

Așa câte-va scăpări din vedere: pag. 326. dialogul lui Minucius Felix este intitulat Octavius, nu Octavianus pag. 331. Eusebiu se numesce pe sine *Pamphylis*, fiu spiritual a lui Pamphylus, din devotațiune către eruditul preot și martir cu acest nume, tot odată fondatorul renumitei bibliotecii din Caesarea Palestinei. pag. 335. Mănăstirea sfântului Teodor Studitul, eú o cunose cub numele de *Studium* sau *studion*.

Partea a doua a volumului: *Catechetica* se estinde pe 54 pagini, este așa dară mai scurtă de cât Homiletica.

Tractarea materialului este și aici la înălțimea asteptărilor. Împărțirea este făcută în două părți: *catechetica generală* (despre principii și reguli peste tot), și *specială* (singuraticii ramii ai instrucțiunii catechetice.)

Antorul ține cont și aici pretutindeni, în special, de planul nostru de învățămînt,

apoi de literatura specială atât străină cât și românescă. Celor cari trebuie, să se ocupe cu catechisare — și din preoțime nime nu este scutit de acesta — le va prinde bine să recetescă cât de des principiile corecte și bine grupate, depuse în Catechetica presentă! Și dacă pot să-mi exprim o dorință, aș dori să ved acest tractat catehetic în broșură separată, mai ușor accesibilă, și în mâinile *învățătorimei noastre*, care ca învățătorime confesională, multe va afla într'insul, pe cari le va putea folosi.

În resumat: Recomand cartea Dñi canonic Marcu cu tótă căldura, și cred, că preoțimea noastră nu va întârzia a și-o procura fără amânare, ca o călăuză atât de prețioasă în ale predicării și catechizării, călăuză scrisă cu diligență de albină și în perfectă cunoscută, atât a materiei cât și a împrejurărilor, între cari clerul nostru trăiesce.*

V. M.

*) Ven Ordin. de Orade încă recomandă această scriere preoțimei sale, ca una care „va tinde o lectură instructivă fie căru preot și în deosebi celor aplicați în sfera păstoririi sufletesci.“

cu litere neșterse în istoria culturii poporului român din Maramurș și în inima fie cărui mărmașan.

Cu un capital modest de 2000 florenți avem astăzi în Sighet un palat frumos cu ridicătură și cu încăperi de a pute primi 50 elevi.

Valoarea acestui zid astăzi este 120 mil cor. și este intabulat pe titlul: conviciul gr. cat. român.

A trebuit câți-va ani, până ce s'au putut ridica acel zid frumos, în care restimp asociațiunea ținea numai când și când câte o adunare, pentru a se consulta despre zidire și a primi raționamentul tot de una corect a cassarilor săi.

În urmă a sosit timpul, ca să se deschidă alumnatul român din Sighet.

Spre scopul acesta s'a conchemat adunarea generală a asociațiunii pe 21 Nov. 1885, în care s'a ales de preside Vasiliu Mihalca vicecomite, de vicepreside Michail Kókényesdy vicar și de notar Tit Bud protopop. În adunarea aceea s'a decis deschiderea alumnatului român din Sighet, ceea ce în anul școlar 1886/7 s'a și efectuat primindu-se în internat 12 studenți.

Ca să se potoa susține conviciul, a trebuit de nou să aducă jertfe poporul român din Maramurș, și a și adus și aduce continuu, căci aproape 50 frși mireni, preoți, docenți și comunități, s'au făcut membrii fondatori ai asociațiunii cu taxa de 200 fl. parte de 100 fl. și din an în an se fac oferte de sute florenți pentru susținerea conviciului.

De la deschiderea conviciului român din Sighet a trecut, 16 ani și de atunci până la finea anului școlar trecut asociațiunea a spesat cu întreținerea elevilor din institut 33308 fl. sau 66616 cor.

O sumă considerabilă depusă pe altarul culturii poporului român din Maramurș.

Aieva, abia se afla ținut român în patrie, cire să fi adus atâtea jertfe pentru cultura poporului român, ca aceste 49 comune române din Maramurș.

Mare e jertfa acesta mai ales, dacă luăm în considerațiune, că românii din Maramurș sînt miseri, locnesc în nisce ținuturi muntoase și nefructifere.

În conviciul român din Sighet de la 1887 pîna aduma s'au crescut 87 elevi interniști și s'au ajutat mulți cu locuință, 6r alții cu vipt.

Dintre elevii crescuți în acest conviciu avem deja preoți, profesori, avocați, dirigători, notari, docenți, farmaciști, pădurari ș. a.

Avem de a mulțami foarte mult zelului presidului asociațiunii noastre Magn. D. Petru Mihalyi ablegat dietal, care conduce asociațiunea din 1887 și fratelui său Dr. Ioan Mihalyi cassarul asociațiunii noastre, cari pe cum în tigrerețele sale, așa și acum în etate înaintată a fost și sînt patronii cei de frunte ai asociațiunii și ai conviciului nostru.

Anii trec și cu dîșii trecem și noi, dar faptele rămân.

Am aflat drept aceea de lipsă a descrie aceste și până ce se va eda istoricul asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramurș.

Dar și pentru aceea, ca să se scie, care e cauza, că în Maramurș nu s'a înființeză un despărțemînt ai asociațiunii

generale pentru literatura română și cultura poporului român.

Puțini câți sîntem în Maramurș, cu jertfe mari, susținem asociațiunea noastră și conviciul român din Sighet. A susține două asociațiuni nu sîntem în stare.

Cu susținerea conviciului din Sighet și alor 18—22 elevi annatim facem serviciul poporului român din Maramurș, 6r ca să luăm asupra noastră și alte greutăți nu ne potoe obliga nimene.

Sighetul-Maramurșului, 14 Oct. 1902.

Tit Bud,

vicarul Maramurșului,
vicepresidele asociațiunii
și directorul conviciului.

Noutăți.

Sinodul esteaordinar ținut Duminecă la Arad a hotărît să adreseze Metropolitului Meșianu un memoriu, în care să c6ră întrevieria lui pentru numirea grabnică a Episcopului.

Masa studenților din Blaș. Prea Veneratul Consistor în zilele trecute a îndreptat un cercular cătră întreg clerul accludând la fie care câte un apel pentru masa studenților. După cum sîntem informați în mai multe locuri s'a și început colecta. După cum ni se scrie din Cluș, în Dumineca trecută însuși protopopul Dăianu a predicat, cetind și călmăcînd „Apelul,” comisiunii de 12. Suma încursă atunci după predică nu a fost tocmai mare, dară se va continua colecta printre inteligința și se speră, că aceea nu se va retrage de a contribui după puțintă pentru studențimea atât de cercată din Blaș. Tot Duminecă s'a înființat în Cluș-Mănăștur o „Reuniune a femeilor române” de acolo, la stăruința On. Ștefan Roșian. — **Di Ion Oltean,** stud. în drept, a colectat cor. 1680 de la următorii: Octavia Dr. Bogdan Lăpușul-Ung., Ioan Oltean preot și Biserica gr. cat. din Suciu-de-sus câte 2 cor. Petru Popp proprietar, Gavril Bude, învățator, Ion Bude, cantor, Gavril Burzo, prim curator, Opriș Teodor, proprietar, Filip Chindriș, econom, Ion Burzo lui Tanasă și George Ilieș câte 1 cor. Tanasă Popp, Ion Bud, Ion Opriș, Vasiliu Lazar, Gavril Burzo a Părașchi, Petru Burzo și Petru Bizo, câte 40 fl., toți din Suciu-de-sus.

Pentru internatul Vancean de fetițe (continuare) au contribuit câte 6 cor. 48 fl. Florian Petran Almaș, Alexiu Vicid Nirasteu, Ioan Pop Ormeniș; câte 10 cor. 80 fl. Vas. Călugăr Crăciunel, Ioan Păcurariu Tiuriu, Ales. Moldovan Blășel, Isidor Raica Galda sup.; câte 12 cor. 96 fl. Artemiu Boer Cason, Nic. Coroiu Ponorean Ponorel, Nic. Comșă Porumbacul sup., Ioan Aibon Dogtat, Iosif Lita Ielod, Ioan Alesandru Ca.-Szt.-György, Ioan Scridon Bord, George Micu Alecuș, Ioan Muntean Ibișdorf, Nic. Hărșan Oroiu, Iulian Giurgiu Hărastăș, Ioan Crișan Ny.-Karácsonfalva, Ioan Bochiș Topa-S.-Craiu, Pompiliu Simoneti Reșinari, Radu Jantea Sohodol, Maximilian Recean V.-Recea, Dem. Dregan Dămuc, Ales. Gruitiu Asinip, Zacheiș Graur Sidrieș, Val. Maior Șoroștin, Damaschin Ghircoiaș Bucium, Ioan Cimonea Cacova-Ierii, Ioan Șolnai K.-Polyán, Mich. Mărginean Ungurei, Aug. Marcu Ciunbrud, Iuliu Ilia Grind, Vas. Tătar K.-Szt.-Iván; câte 27 cor. Ioan P. Chinez Ernotfalva, Iuliu Suciu Indol, Ioan Dobrean Corbu, Gavril Pop Măhaciș, Iuliu Graur Curcicap, Ilie Hiriari S.-Mărtinul-săr., Nic. Muntean Henig; câte 8 cor. 64 fl. Ioan Negrean Buciumi, Ananie Decei Hamba; 11 cor. 88 fl. Teodor Dușa Pătrânjen; 3 cor. 24 fl. Ales. Mărineaș Nireș; 17 cor. 28 fl. Aur. Pop. Cicău; 14 cor. 04 fl. Aur. Oprea Găinariu; 15 cor. 12 fl. Filip Pon Band; 48 cor. 60 fl. N. N. La olaltă 1998 cor.

Săntirea de școlă. Duminecă în 26 Oct. n. Reverendissimul domn Dr. Aug. Bunea, invitat de protopopul Nicolau Solomon, a sfințit școlă cea nouă gr.-catolică din Ludoșul de Murș. Mai întâi domnul canonic a celebrat s. liturgie în biserica cea frumoasă, și nu de mult zidită, asistat de protopopul și de notariul tractului Georgn Florian, paroch în Sănger. Cu această ocaziune a predicat despre evangelia zilei și în legătură cu acesta a lăudat zelul și jertfele poporului pentru biserică și școlă. După liturgie a sfințit școlă în prezența unui public numeros în care era — pe lângă preoții Suciu din Căpuș, Boer din Lichința, Orbean din Ielănzul și alții din jur — și reprezentanții auctorităților civile locale. Aci predând școlă destinațiunii, a adresat cuvinte potrivite senatului școlar, părinților, pruncilor de școlă, învățatorului, arătându-le cari sînt datorințele lor față în școlă. Învățătorul Vas. Morariu cu corul seș de elevi a ridicat mult frumșeța actului, și a scint aranja o adevărată sărbătoare a parochului și protopopului N. Solomon, sub a cărui păstorie s'au clădit biserică și școlă, ambele atât de frumos situate pe țermurile Murșului într'un loc înalt unde, călătorind pe valea acestui riu, le veși și le admiri din mare depărtare.

Avis. Subscrisul recomand cu totă căldura pe dl Szemán István, din Baia-mare, (Nagy-Bánya) care a pregătit pentru noua biserică din Coșocna, toate icónele de pe iconostas și cerime, în cât corăspund ritului nostru și sînt spre îndestulirea tuturor. Coșocna 27 Oct. 1902 Ioan Hățiegan, paroch protopop gr. cat.

Processul „Cărții de aur.” Tribunalul din Cluș, neținînd samă de excepțiile date de adv. Bredicean, a decretat a pune pe autorul T. V. Pacațianu în stare de acuză pentru toate pasajele încriminate.

Procesele „Tribunei.” Zi de zi redactorul „Tribunei” primesce însciuțare despre punerea sub acuză pentru celea publicate în ziar. Multe din procesele acestea sînt fără de nici un rost; se pomenesce de actele guvernului și acuză se face pe tema așitării la ură.

De la Liga culturală. Di Septimiu B. Murșan, plecînd în Germania pentru completarea studiilor, de secretar al Ligei a fost ales dl Nic. I. Henzel, absolvent al facultății de litere.

Constituire. Societatea de lectură „Inocențiu Micu Clain” s'a constituit în ședința sa ținută în 16 Oct. pe anul 1902/3 în modul următor: Președinte: Traian German, cl. a. IV.; Vicepreședinte: Ioan Boldor, cl. a. III.; Secretar: Niculae Ticaciș, cl. a. IV.; Cassar: Cornel Andree cl. a. III.; Arhivar: Emilian Aldea, cl. a. III.; Controlor: Iosif Bogdan, cl. a. II.; Bibliotecar: Aurel Vodă, cl. a. II.; Vicebibliotecar: George Grecu, cl. a. I.; Notar: Ioan Cărnațiu, cl. a. I.; Membrii comisiiei literare: Victor Turcu și Eugen Pop Păcurar, cl. a. IV., Octavian Popa și Nicolae Platon, cl. a. III., Nicolae Marcu și Petru Suciu, cl. a. II., Aurel Marcu și Ioan Mărginean, cl. a. I.

Mulțumită publică. Ilustra familia Moesonyi n'a încetat a face fapte bune nice după donul cel mare princiar, ci v6dînd lipsele Bisericeii nou edificată gr. cat. din opidul Coșocna, s'au îndurat prea grațios a ne trimite și spre acest scop 200 cor. carele mărturisesc: că au sosit cînd era lipsa mare. În numele poporului meu gr. cat. viu prin acesta ai aduce cea mai căldurosă mulțumită pentru fapta-i generoasă! Dumnezeu să-i r6splătescă întru viața eternă! Biserica l-a înscris între binefăcătorii săi cei mai mari. Coșocna în 3 Novembru 1902. Ioan Hățiegan paroch gr. cat. și protopop.

Necrolog. † Georgiu Orga, fost învățator, în Bucerdea-grănoșă, după un morb greș, împărțisit cu santele Sacramente ale muribunților, a trecut la cele eterne. Mercuri în 5 Nov. n. a. la 10 ore a. m. în anul al 19-lea al etății.

Odihnescă în pace!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Alesandru Papiu Ilarian.

(27 Sept. 1828—23 Oct. 1877.)

(Continuare.)

În urma sentinței din Blaș, Papiu trece în anul 1845 la Cluș, unde absolvă și filosofia și studiile juridice, fiind și aci tot de una cel dintâiu între cei aleși.

Aci înarmat cu vaste și temeinice cunoștințe în diferiți ramuri ale științelor, spiritul său cărea, să se manifesteze în lucrări literare. Dar încă e confuz, încă nu află adevăratul teren, pe care e chemat, să producă opere de valoare.

Primele sale manifestații de activitate literară se întrerup în foia beletristică „Ziorile”, redigată de el însuși pe vremea când era student în Cluș, adică prin anii 1845—47, și răspândită în scris printre cei 50—60 studenți români, ce se aflau pe atunci acolo.

Foia această literară era o simplă încercare, dar ea avu un efect simțit de tinerii români din Cluș. Într-o vreme de grea urgie, de continuă apăsare și de agitate zile, când lipseau aproape cu totul mijloacele pentru a deștepta în inimile lor sentimente naționale, idei de libertate și egalitate, o foie ca această încă presta bune servicii. Tinerii români toți se grupau în jurul ei, și redactorul Papiu era un fel de conducător al tinerimei, din care nu peste mult, peste un scurt an de zile aveau să iasă tribunii neamului, apărătorii dreptului, luptătorii libertății acestuia. Prin oratoria sa escelentă, prin peana sa dibacă, prin mintea sa luminată, Papiu devine așa zicând apostolul tinerimei române studioase din Cluș.

Foia sa făcu mare șomot între Români din Cluș, ba chiar și între Unguri. Pe tucetul interesul pentru ea devine tot mai mare și încurajarea tot mai îmbucurătoare. „Foia pentru minte, inimă și literatură” reproduce din ea unii articoli întregi, er tinerimea română din Murș-Oșorhei, cancelistul de la tabla regescă, în frunte cu Avram Iancu, coleg de școală și amic bun al lui Papiu, de asemenea se interesază și ei de sorțea „Ziorilor”.

Ast fel foia lui Papiu izbutesce a-i împreuna pe toți tinerii români din Cluș și Murș-Oșorhei „într'un singur trup și suflet”, vârsând în toți aceleași mari idei de naționalism, aceeași țintă, aceeași aspirațiuni sfinte. Oare cum presimțeau cu toții apropierea epocalelor evenimente, ce nu peste mult au și urmat în totă mărirea lor șguduitoare.

Din Cluș pe la începutul anului 1848, cu scop de a se pregăti pentru oare care carieră juridică merge la Murș-Oșorhei, unde se înscrie între canceliștii (jurații) de la tabla regescă, căci aici era în vremea aceea forul judecătoresc al Transilvaniei, așa numita „tabula regia judiciaria”.

Papiu și aici atrase asupra sa atențiunea tuturor. Toți îl iubeau și stimați, cari îl cunoșeau, canceliștii români și unguri de o potrivă, parte pentru inteligența

sa, parte pentru multele sale cunoștințe lingvistice. În care privință cei alaiți canceliștii din Murș-Oșorhei nu se puteau asemăna cu el.

În punctul acesta putem aminti un caz interesant din viața sa, povestit de veteranul octogenar Nicolae Bota, tatăl profesorului preparandial din Blaș Aurel Bota, pe atunci și el cancelist la tabla regescă din Murș-Oșorhei, prin urmare coleg și amic bun cu Papiu Ilarian.

Acesta ne spune, că odată, prin luna lui Februar, Papiu juca biliard în cafeneaua „La Coróna Magiară” cu Ilie Măcelariu, și acesta cancelist român, și cum juca, vorbea românește. Vorba românească în Murș-Oșorhei în 1848 într'un local public se părea un lucru de tot cutezat. Pentru aceea un cancelist magiar, cu numele Alesandru Czinege — mai târziu asesor la sedria orfanală din Aiud — care nu cunoștea pe Papiu, apropiându-se de el îi zice:

„Cum cutezi Dta să vorbești aici românește?”

„Dar Dta de ce vorbești ungurește?” îl întrebă acesta într'un ton serios.

„Eă sum Ungur!” replică orgolios cancelistul magiar.

„Eă eu sum Românu!” fu răspunsul calm și plin de demnitate al lui Papiu, și cu acestea continuă jocul mai de parte.

Atunci se sculă de la altă masă juratul George Urbázy, conducătorul mișcărilor tinerimei magiare din Murș-Oșorhei, și corespondent al ziarului „Pesti Napló”, și adresându-se către Czinege, îl întrebă:

„Știi Dta cu cine ai vorbit?”

„Nu știu!” răspunse cancelistul.

„Să-ți spun dară eu! Acela e „Hiláris Pap Sándor”, cancelist ca și Dta la tabla regescă de aici, a studiat filosofia și iura în Cluș, unde între toți a fost cel dintâiu; apoi vorbește mai multe limbi europene, eă Dta vorbești numai cea magiară, și dacă nici aceea nu o ai ști, atunci ar trebui să latri ca cănele!”

Vedem de aci, cum era Papiu în etate de 20 de ani: consciu, ambițios, mândru că e Românu, plin de demnitate față de agresorii săi, și prețuit de toți, cei ce îl cunoșeau, până chiar și de cei din tabăra străină. —

Într'acestea sosi vremea libertății popoarelor, pe care Ungurii o întimpinară cu entusiasm îndescriptibil. Ferberea mișcărilor revoluționare devenia tot mai mare atât între Magiarii din Ungaria, cât și între cei din Transilvania. Toți, în toate părțile, strigau: unire sau morțe!

„Unirea” însemna incorporarea Transilvaniei cu Ungaria, eă „morțea” însemna furcile, „cu cari a fost impenată Transilvania de la un capet până la cel alalt”.

Aceste două cuvinte: „unire” sau „morțe” erau devisa Ungurilor; acestea aveau să decidă asupra sorții Transilvaniei în dieta de la Cluș, unde erau chemați pe luna lui Iulie deputații celor trei staturi ale țării, adică deputații națiunii magiare, secnieșii și săseseșii, apoi demnitarii și funcționarii înalți, și regaliiștii sau proprietarii mari, — despre Români înse nici vorbă nu era.

În prejma acestor stări Români n'aveau nici o direcțiune hotărâtă, ce ar fi trebuit să urmeze: unii erau pentru uniune, alții nu voiau uniunea cu Ungaria, și er alții erau nedeciși.

După ce înse în luna lui Martie mișcările ungureșii izbucniseră pe toate terenurile atât în Ungaria, cât și în Transilvania, începuseră și Români a se consulta, ce e de făcut. Ast fel de consultări ținuseră Români în Blaș, Sibiu, Brașov, Cluș, Abrud etc.

Mișcările tinerimei magiare avură influință și asupra celor române, și în scurtă vreme mișcările naționale româneșii se lătiră și între tinerimea studioasă. „Vedând ridicarea în picioare a întregului element magiar, jumimea română știutoare de carte — zice George Barițiu — ar fi trebuit să albă în vitele sale numai sânge de pește, pentru ca ea să pótă sta pe loc nemișcată, pe cum stați icónile într'o biserică.”¹⁾

Pretutindenea înimile tinerimei române erau încăldite de focul sacru al sentimentelor naționale, dar deosebit merit revine în privința această tinerimei de la școalele din Blaș și canceliștilor români de pe lângă tabla regescă din Murș-Oșorhei, unde nici când n'au fost atâția jurați români, ca tocmal în anul acesta.

Tinerimea română din Blaș deja în 25 Martie începu să se consulte împreună cu profesorii săi și cu alți bărbați inteligenți asupra chestiunii: ce ar fi de făcut pentru națiune?

Jurații români din Murș-Oșorhei, aundând despre mișcările naționale din Blaș, se întrunesc și ei în sara de 26 Martie în casa cancelistului Avram Iancu, pentru a se sfătuși asupra situațiunii. Aci toți, între ei și Papiu, „într'un cuget și cu o inimă” hotărâră și jurară, ca pe Dumineca Tomei „prin foc și prin apă și prin toate pericolele vieții” cu toți cunoștii lor civili și preoți, inteligenți și țărani, pe câți îi vor puté îndupleca, să mergă la Blaș, „unde aflându-se mai mulți, să pótă face pașii necesari în cauza națională.”²⁾

Ast fel până când „câți-va Români — pe cum scrie „Gazeta Transilvaniei”³⁾ — meditați și se consultați între sine în tăcere, cum s'ar puté mijloci un congres național recunoscut și de guvern și de cele alalte națiuni”, tinerimea română din Murș-Oșorhei împinsă de spiritul timpului și înflăcărâtă de entusiasm național, nu întârziă a lua conclud categoric în punctul acesta, conclud de mare importanță, în al cărui merit și Papiu își are partea sa însemnată, în tocmal pe cum și cei alaiți canceliști români, ca Avram Iancu, Samuil Poruțiu, Tordășan, Tobias, Frâncu, I. Pinciș, Petru Roșca, Nic. Bota, I. Mărginean, Vasile Vespreamian etc.

(Va urma.)

Prof. Dr. Ioan Rațiu.

¹⁾ G. Barițiu: Părți alese din istoria Transilvaniei. Sibiu 1890. vol. II. pag. 77.

²⁾ A. Papiu Ilarian: Istoria Românilor. Viena 1862, tom. II. pag. 107—8.

³⁾ „Gaz. Trans.” 1848. Nr. 39.

CRUMIRUL

sau

călăuzul prin deșert

de K. May.

(Continuare.)

Înainte de toate această discuție trebuia scurtată. Ali-en-Nurabi nu putea învinge pe acest uriaș, asta era sigur. Așa dar e înaintea cu un paș și zisei: „Vrei să te lupți cu unul dintre noi? Te-a șters Allah din șirul viețitorilor, de cutezi să vorbești ast fel de cuvinte? Ce sînt cei o sută de oameni ai tăi, față de bravii mei Sebira și ce ești tu însuși, față de un emir din țara eroilor?”

Am vorbit intenționat după obiceiul lăudăros al fiilor deșertului; eu am luptat cu bărbați mai altecum, de cum era el; mă simțai sigur și de aceea voiam să-l atrag atențiunea asupra mea. Mi-a succedat. El se îndreptă mirat în șea și mă ficsă.

„Câne de șacal!” strigă el. „La moment îmi vei linge mîna, ca să te ferti!”

„Dacă-ți e mîna murdară, atunci lingetți-o însuși! Gura ți-e destul de mare. Cum poți cuteza, să pretinzi de la mine cincizeci de oi! Privește, dinapoia mea stau șesezeci de rășboinici; dar chiar și dacă ei n'ar fi aci, dacă ași fi numai eu singur, n'ai primi nici o singură oie. Se vede, că curagiul vostru este mai mic de cît vorbele vîstre!”

Ochii săi schinteiau; buzele îi tremurau și el scose un strigăt răgușit de turbare.

„Omule, ești nebun?” urlă el. „Îndrăznesci să adresezi ast fel de vorbe lui Hamram-el-Zagal? Bine, te vei lupta cu mine, dar nu numai pentru tribut, ci pentru viață!”

„Sum gata. Dar păzeste-te! Calul meu este mai bun de cît al tău, și armele asemenea.”

„Ved, că ai armele francilor”, rise el batjocuritor, „dar nu-ți va fi permis să te folosești de ele. Calul și armele celui învins aparțin învingătorului. Lapădă-ți armele și descalcă, cum fac și eu. Ne vom lupta numai cu mîinile și unul va sugruma pe celalalt.”

„Să-ți fie pe voie, el-Zagal. Ne vom lupta cinstit amîndoi, dar cei alaiți încă trebuie să fie cinstiți între oalță.”

„Cum înțelegi acesta?”

„Dacă mă învingi tu, atunci tot ce este al meu, îți aparține ție și Sebira-ii îți vor plăti tributul cerut; dacă înse te înving eu, atunci calul și armele tale îmi aparțin mie și noi putem trece liberi prin ținutul vostru.”

Ochii săi se ațintiră cu lăcomie asupra calului meu.

„Bine, să fie cum zici tu,” răspuse el.

„Dacă unul dintre noi a căzut, va fi pace între cei alaiți?”

„Îți promit!”

„Jorâ!”

„Jor pe Allah și pe toți musulmanii, cari au trăit și vor mai trăi!”

„Și oamenii tăi jorâ?”

„Jurămîntul meu este și pentru ei.”

„Atunci descalcă!”

Am făcut semn lui Achmed și englezului, spre a le preda calul și armele mele. Cu ocaziunea acesta am istorisit tot lucrul lui sir Percy.

„Zounds”, strigă el, „ași da o sută de punzi, dacă ași fi eu în locul dta!”

„Privesce la acest blăstemat, sir! Lucrul nu este chiar de tot fără pericol!”

„Hm! Ulte că se desbracă. Ce muschi! Acest bătrîn are brațe ca un elefant. Bagă de samă, sir. Dă-i o lovitură țepănă în stomac, ca să-i iasă sufletul; așa va fi mai bine!”

„Ah! Dta ai vădut doră în India, cum sciu eu lovi cu pumnul; o singură lovitură este destulă.”

„Îți vei sdrobi pumnul, sir!”

„Nu cred, că capul acestui Khramemssa este mai tare de cît căpăținile de indiani ce le-am lovit deja. Dacă înse s'ar întâmpla să cad, să fii liniștiți; așa am promis!”

M'am desbrăcat și eu. Cei alaiți se retraseră înapoi, și acum noi amîndoi ne stăteam față în față. Acest uriaș părea a-mi fi cu mult mai superior; el însuși era așa de convins despre acesta, în cît îndată începu atacul, fără nici o pregătire. Cu o săritură mare și puternică năvăli asupra mea, spre a mă cuprinde. Nici că putea să-mi facă mai pe voie. M'am întors repede la o parte și pe cînd el apucă în gol cu ambele brațe, eu l-am aplicat la timpla dreaptă o lovitură de pumn așa de țepănă, în cît la moment cădu jos. Un țipet puternic resună din ambe părțile, dar fidel jurămîntului conducătorului lor, nici un inamic nu cuteză să se misce de la loc.

Eu ingenunchial pe inamicul învins și-l țineam de gât. O a doua lovitură l'ar fi omorît eu înse nu intenționam așa ceva. După puțin timp el își reveni în ori și-si dete silință ca să se ridice, eu înse îl țineam cu putere sub mine. Se opintea din totă puterea să mă arunce de pe sine, eu înse n'aveam de cît să-l string mai tare de gât, spre a înfrînge ori ce rezistență.

„Concezi, că ești învins?” îl întreba el.

„Omorâ-mă, câne!” găfai el.

Atunci m'am luat mîna de la gâtul său și mă sculai.

„Ridică-te, Hamram-el-Zagal; eu nu-ți vreau viața!”

„Iea-o! Nu vreau să mai trăiesc.”

„Scolă-te! Să scii, că nu este rușine a fi fost învins de cîtră un emir din țara francilor.”

„Este înse rușine, a-și perde calul și armele sale!”

„Păstrează-le, eu ți le dăruiesc!”

Auđend aceste cuvinte, el se ridică la moment.

„Este drept? Toate mi-le lași mie?”

„Tóte! Tu m'ai insultat; m'ai numit câne și șacal; înse profétul zice: „Cine să laudă a face bine prietinelui său, acela să tacă; cine înse este marinos față de inamicul său, acelaia îi este deschisă mîna lui Dumnezeu.” Vină, iea și mînăncă; să fim prietini!”

Am mers la calul meu și dintr'o tașcă de la șeauă am scos o curmală uscată, am frînt-o în două și-i întinsei lui jumătate. pe cînd pe celalaltă o mîncă eu. În surprinderea sa el băgă curmala în gură. Acum eram siguri; acum am cîștigat. El își reluă armele și încălecă.

„Am mîncat cu tine; ești prietinel meu. Veniți cu mine în sat, să-mi fii óspeți!”

„Permite-ne, ca s'o facem acesta numai la reîntorcerea noastră! Acum n'avem timp de pierdut, dacă vrem să ajungem pe ómenii ce-l cîntăm.”

„Îmi întristezi sufletul, o emire. Dar spune-mi, aveți vre-o resbunare de sînge?”

„Da. Crumirul a omorît pe un Sebira.”

„Atunci grăbiți-vă, să-l ajungeți. Tributul vă este iertat. Între Sebira și Khramemssa să fie pace. Allah vă scutescă!”

Aventura, care la început părea așa de periculoasă, s'a sfîrșit într'un mod fericit, și eu am observat, că vaza mea a mai crescut binișor înaintea soților mei. Ne-am continuat drumul neconturbati, ér Khramemssa-ii s'au reîntors fără pradă în satul lor.

Am propus încă odată șeicului, ca eu și Achmed să călărim înainte; dar după cele pătite numai acum, el nu mai voia să ne lase de lîngă sine. Înaintînd repede, pe la apusul sórelui, am ajuns în vîrfurile muntelui Bah Abida.

Spre nord-ost se vedea piscurile muntelui Zaafra; în depărtare spre răsărit se vedea Mactör, ér la picîtoarele noastre se întindea în zarea întunecată deșertul er-Ramada.

„Desfacem corturile?” se informă șeicul.

„Încă poți recunósce urma, ér aci sus este frig nóptea. Mergem mai de parte!” zisei eu.

(Va urma.)

Economie.

Împărtaşiri din grădinărit și economie.

(De Wilhelm Mühle din Timișóra.)

I. Ocularea.

Cel mai bun metod de nobilitare a pomilor, este ocularea sau introducerea de ochi nobili de pomi, în de cei sălbatici.

Cele mai bune medii pentru nobilitare sînt soiurile sălbatice, fiind că acestea dau viitorului pom cele mai sănătoșe și mai puternice rădăcini, prin cari soiful cel nobil se desvóltă mai bine. Se nobilitéază prin urmare de la începutul lui Iunie pînă în mijlocul lui Iulie cu ochi, porniți spre crescere, ér din Iulie pînă la finea lui Septembrie prin ochi dormitori; metodul cel mai bun este cel prin ochi dormitori.

În Iunie sau Iulie se începe curățirea sălbaticeilor. Cei puțin cu 3-4 săptămîni înainte de oculare sălbaticeii trebuie curății, retezați și pregătiți pentru oculare, pentru că prin tăiare, etc. întrevine o conturbare în circularea sucului de 8-12 zile. Tot asemenea cu 10-14 zile mai înainte se retéază vîrfurile mlădițelor nobile, ca ochi de pe mlădița nobilă să se desvólte deplin. Pentru oculare să se alégă ochii, ce se află pe mijlocul mlădițelor, cei de la rădăcină sau de la vîrf nu sînt așa buni; ér mlădițe să se iea numai de la pomi sănătoși și bine desvóltati, și mai bine diminéța, pînă cînd încă totul e plin de viață. Frunzele trebuie numai de cît tăiate de pe mlădițe, ér mlădițele să se pună în apă ori așede în mușchi umedi și să se păstreze într'un loc umbros și rece.

Nobilitarea să se facă numai pe locuri, unde cója e curată și netedă, și anume pe partea cîtră nord sau est, ca razele sórelui să nu pôta cădea direct pe locul de nobilitare. Lucrul principal este: un cuțit ascuțit,

o tăiere netedă și fină și o legătură bună cu ceară, așa ca numai ochiul să rămână liber, fie care tăietură să fie legată așa de bine, să nu potă pătrunde la ea nici aer și nici apă.

La ocularea comună, tăierea (crestarea) să se facă în formă de T, iar dacă mlădițele sînt așa de dezvoltate, în cât se scot ochiuri mari, tăierea să se facă în forma de +. Acesta din urmă cu deosebire trebuie legată bine, ca marginile cojei tăiate să fi bine ținute la oialtă.

După 4-6 săptămâni legătura să se desfacă, îndată ce s'a observat că coja s'a prins, și să se facă o altă legătură mai ușoară. Dacă ochiul nu s'a prins, se pôte face o nouă oculare, dar mai jos, ca cea dintâi. Ultoii nobilitați prin ochi, cari dorm, nu dau până în primăvara anulului viitor, când legătura se desface de tot, iar sâlbatecul se retază cu câți-va cm. mai sus de ochiul cel nobil.

Bibliografie.

A apărut:

„Convorbiri Literare“, Nr. 10, anul 36-1902. cu următorul cuprins: G. Murnu, Homer: Iliada, cântul VII. — I. Bogdan, Din relațiile țării românești cu Brașovul și Ungaria în sec. 15. — St. Iosif și D. Anghel, Din Verlaine: Nu este așa? Albastră-Izarea. E. Hodoș, Todorcel Todor, baladă populară. — H. Schachmann, Petru Cercel, după isvóre de curând publicate sau inedite. — I. Valaori, Sint sau nu greșeli în opera lui Herodot? — Alex. Lăpădatu, Câte-va do-

cumente privitoare la istoria catolicismului în Moldova. — N. Iorga, Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici de Dr. Augustin Bunca (dare de samă). — St. Nicolaescu, Ajutare bănesci date de către domnitorii și boerii țării românești și ai Moldovei schiturilor și mănăstirilor din sf. Munte. — Bibliografie.

„Sămănătorul“, Nr. 30, cu următorul sumar: Năframa (poesie). St. O Iosif. — Două categorii. Il. Chendi. — În grădină (poesie). D. Anghel. — Note de drum, Miron Aldea. — Pe seară (poesie). Z. Birsau. — Expoziția din Sibiu Ip. Strim-bulescu. — Comora (poesie) Epigrame, De la Petroșița. — Cătră noapte, trad. din Schelley. — Populară, Măghiran. — Un cântec de demult. Al. I. Dumitrescu. — Cărți și reviste. * * * — Răspunsuri. Red. Numărul 20 bani. Abonamentul 10 lei pe an.

Posta „Unirii“.

— f. — Cele alalte le-am socotit de mai potrivite pentru „Folia școlastică“, unde le-am și transpus.

Editor și redactor răspundător: Aurel C. Domșa.

259 v. număr (48) 1-1 1902.

Arverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. törvényszék 1901. évi 8453. váltó számú vég-

zőse következtében Dr. Maniu Gyula ügyvéd által képviselt Patria hitelintézet javára Salkói lakos Gergely Nikulae és t. ellen 220 kor. 50 fl. s jár. erejéig 1902. évi Márczius hó 8-án foganatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 945 kor. — fillerre becsült következő ingóságok, u. m.: Iván Dumitrunál: 1 drb. fekete ló kanca. 1 drb. pejszörű ló, 1 drb. bival tehén, 2 ló szekér, egyik festet fatengelyel, 1 vaseke taligástól; Gergely Nikulae-nál: 4 bival tehén, 1 ökör szekér, 3 öl tűzifa, 1 vaseke bororával, 1 drb. lábön álló pajta szalmával földve, 5 juh nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a szentágotai kir. jbiróság 1902. évi V. 8/— számú végzése folytán 220 kor. 50 fl. tőkekövetelés, ennek 1900. évi Oktober hó 11-ik napjától járó 6% kamatai, és eddig összesen 79 kor. 94 fillérben biróilag már megállapított költségek erejéig a végrehajtást szenvedtek lakásán Salkó községében leendő eszközzésére 1902. évi Oktober hó 28-ik napjának délelőtti 11 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, becsáron alul is el fognak adadni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Szentágotán 1902. évi Oktober hó 29-ik napján.

Molnár Sándor, kir. jbirósági végrehajtó.

MERSUL TRENURILOR pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Oct. 1902.

Table with multiple columns and rows showing train schedules and fares for routes: Budapest-Predeal, Copșa-mică-Sibiu-Avrig-Făgăraș, Mureș-Ludoș-Bistrița, Cucerdea-Oșorhei-Regh.-săsesc, Ghiriș-Turda, Alba-Iulia-Zlatna, and Blăș-Küküllőszög-Sóvárád. Includes train types (Tren de persoană, Tren accelerat, Tren mixt) and fares (pl., sos., tr. m.).

Notă: Orele însemnate în stânga stațiilor sînt a se ceti de sus în jos, cele însemnate în dreapta de jos în sus. — Numerii încadrați cu linii negre însemnă orele de noapte.